

Stockholm 2022-10-31

Miljödepartementet

Yttrande över EU-kommissionens förslag till förordning om restaurering av natur

Sveriges Hembygdsförbund (SHF) har tagit del av rubricerad remiss och vill framföra följande synpunkter på förslaget.

SHF har tagit fram ett program för hållbara landskap där vi presenterar hur vi ser på och arbetar för att uppfylla fyra av miljökvalitetsmålen. Dessa mål omfattar hela kulturlandskapet och vi kallar dem i vårt program för *levande sjöar- och vattenlandskap*, *levande skogslandskap*, *rika odlingslandskap* och *goda bebyggda landskap*. Den remitterade förordningen omfattar restaurering av natur i alla dessa landskap, därför har vi valt att gruppera våra synpunkter uti den uppdelningen.

Levande sjöar- och vattenlandskap

Ämnesområdet är komplext eftersom det berör många olika slags vattenmiljöer och inbegriper många intressenter. Av det skälet har vi ytterligare delat upp vattenmiljöerna i vattendrag, sjöar och maritima miljöer.

Vattendragen

SHF ifrågasätter förordningens höga ambitioner gällande återställande av vattendragen. Vi kan utifrån de senaste årens erfarenheter konstatera att det inte tas tillräcklig hänsyn till vattendragens kulturmiljöer. Det finns brister i vilken omfattning de olika vattenmyndigheterna tagit fram nya kunskapsunderlag i form av nulägesbeskrivningar med inventering av de kulturhistoriskt värdefulla miljöerna i vattendragen. En annan brist har också varit att remissförfarandet gjorts på olika sätt och inbjudan har gjorts till olika parter när det gäller de olika avrinningsområdena. SHF är tveksamma till att 25 000 km fritt flödande vattendrag ska åstadkommas under en så kort tidsperiod som till år 2030. Vi har sett att de komplexa ärendena tar tid och att det saknas resurser för att alla intressen ska kunna tillgodoses. Däremot är det positivt att man preciserar på s. 25 vilka vattendrag som inte ska prioriteras, dvs de som inte längre behövs för produktion av förnybar energi, inlandssjöfart, vattenförsörjning eller annan användning.

Sjöarna

Sverige har många små och några riktigt stora sjöar. Det är här viktigt att de få yrkesfiskare som finns får finnas kvar och att man får fiska den fisk som finns i sjöarna. För att yrkesfiskarnas kunskaper om lokalt och traditionellt brukande, enligt Konventionen för biologisk mångfald, artiklarna 8j och 10c, ska kunna fortleva måste man möjliggöra för dem att fortsatt kunna vara verksamma. Det är inte det småskaliga yrkesfiskarna och husbehovsfiskarna som skapar problemen för ekosystemens obalans, varför ett helhetsgrepp behöver tas på sjöarna både utifrån det immateriella kulturarvet samt kultur- och naturmiljöer.

De maritima miljöerna

Gällande de maritima miljöerna är SHF även här måna om det lokala och traditionella fisket. Vi ser här ett stort behov av att tillsammans både inom EU och globalt för att hitta en rimlig nivå och ett rättvist system för fiske i våra hav. Det kan inte vara så att husbehovsfiske ska stå tillbaka för sportfisket och inte heller att Sveriges småskaliga fiskare får inskränkta fiskerätter medan utländska storfiskare tömmer haven på all sorts fisk som sen används till fiskfoder. Även här behöver ett helhetsgrepp tas och alla knutar lösas för att skapa ett rättvist och hållbart brukande av havens resurser, i enlighet med Konventionen för biologisk mångfald, artikel 1, samtidigt som ekosystemen i haven återställs. Det finns även kulturmiljöer längs kusterna med livsmiljöer där den biologiska mångfalden varit stor som också behöver värnas, eftersom dessa idag hotas av strandnära bebyggelse och anläggningar av en karaktär vilken inte gynnar arters fortlevnad.

Levande skogslandskap

SHF:s bedömning är att de svenska skogarna behöver skötas genom ett mer variationsrikt skogsbruk. Gällande skogarna inom EU har medlemsstaterna helt olika omfattning och förutsättningar, därför behöver de strategier som varje medlemsland tar fram få lov att se olika ut. På s. 28 står att Skogar och andra skogsmarker täcker mer än 43,5 % av EU:s landareal. Eftersom Sveriges landyta till 69 % täcks av skog innebär det att de andra länderna har en mycket lägre siffra än den totala ytan som uppges i förordningen. Sverige kan därför inte förväntas lösa klimatförändringarna åt de andra länderna på grund av att skogen ses som en stor möjlighet till att minska klimatförändringarna, även om vi anser att Sverige som medlemsstat kommer göra vad vi kan för att bidra till den uppgiften. EU:s ambitioner om att det virke som tas ut ska vara av god kvalitet, är något SHF stöder. Kvalitetsvirke behövs för ett hållbart byggande och restaurering av redan befintliga byggnader, som i sig är en befintlig resurs.

Rika odlingslandskap

Gällande odlingslandskapet finns i förslaget ett flertal goda förslag på hur en ökad biologisk mångfald kan uppnås men här anser SHF att ambitionen möjligen i stället lagts för lågt. På s. 27 uppges att 10 % av jordbruksarealen ska utgöras av landskapselement som gynnar hög biologisk mångfald. Det intensiva brukandet av åkermarken har gjort att många miljöer i odlingslandskapet med höga värden minskat med tiden. Utöver de arter som hotas av

utrotning behövs större arealer för att skapa förutsättningar för de viktiga pollinatörerna av grödor, vilkas värde också nämns i förslaget. Det SHF vill lyfta här är slåttermarker och betesmarker, liksom hamlade träd och vissa buskage samt bryn. Beten vid stränder har också en positiv effekt gällande minskad utbredning av vass, som blivit ett allt större problem under senare tid. Vid åtgärder för att öka den biologiska mångfalden är det av stor vikt att utgå från det historiska landskapet på den aktuella platsen, vilket skulle öka chanserna till ett gott resultat. De stora utdikningar som gjordes under den agrara revolutionen gav oss mer åkermark, som vi även i framtiden kommer behöva för vår livsmedelsförsörjning men alla dessa dikningsföretag resulterade inte alltid i så goda jordar som förväntades. Åkrar med lägre odlingsvärde av mer torvkaraktär skulle av det skälet möjligen kunna återställas till våtmarker i framtiden för att öka kolsänkan. Det lokala och traditionella brukandet är även här viktigt att värna, både för sin överlevnad i sig och för att hitta nya moderna metoder som lyckas utifrån tidigare erfarenheter.

Goda bebyggda landskap

Med en ökande befolkning och tillströmning av människor har städernas yta både förtätats och ökat i storlek under den senaste tiden. Det har medfört att hårdgörande av marken ökat och närområdenas odlingslandskap bebyggt. Vi har därmed sett en motsatt trend i vad som föreslås i förordningen. SHF ser därför mycket positivt på de förslag som ges gällande ekosystemen i stadsmiljön eftersom det skulle innebära en förbättrad livsmiljö även för människorna som vistas där.

Övergripande anser SHF att EU-kommissionens ambitioner med restaurering av natur är goda. Det som behöver genomsyra de olika åtgärderna är att utgå ifrån det historiska landskapet från den tid det fortfarande brukades hållbart och inte försöka åstadkomma en natur vi idag inte knappt vet hur den såg ut eller vilka arter som fanns där då. Det är viktigt att allmänheten får komma till tals när de nationella strategierna ska tas fram, i enlighet med den europeiska landskapskonventionen och Århuskonventionen. Ur ett demokratiskt perspektiv ska även de olika ländernas historia och landskapskaraktär tas hänsyn till vid genomförandet av förordningen. För gemene man är det av största vikt att de utifrån sina förutsättningar får göra det som är möjligt och att det finns stöd att söka för åtgärder om krav ställs och egna medel inte finns. SHF anser således att om restaurering av natur ska kunna genomföras behövs att resurser avsätts i den omfattning som krävs till de som äger och förväntas restaurera naturen.

För Sveriges hembygdsförbund

Jan Nordwall
Generalsekreterare

Helena Rosenberg
Kulturmiljöstrateg